

(א) י"ג רנה, (ב) לקמן לג: ג' טו: טעמי כה"ל, (ג) סנהדרין ו' מגילה טו: (ד) פסחים י"ב: ע"ש (ה) (נגון) חמת יין שהא חסר חזק לחבוט אכן שיתמלא חוה לא מעלה ולא נוריד וטוב היה שיתמלא יין שלישי והביאו הנגיד"א סי' קנ"ו סק"ג, (ו) מוספתא ברכות פ"ב (לקמן קידושין ג'ג, ו) מ"ג ד"א פ"י ע"ש וי"ע, ח) ברכות טו: ע"ש, ט) ע"ש מדר"א, י) ע"י ברכות כח"ג, ק) ע"י ב"ב דף ט"ז ע"ב,

תורה אור השלם

- 1 לכן בה אֶעֱשֶׂה לך ישראל עֶבֶד בִּי ואת אֶלְהֵיךָ יִשְׂרָאֵל: עמוד ד"ב
- 2 מסר אֲנֹנוּ מִשְׁמַע תּוֹרָה בַּם מִפְּלֹתוֹ הַתּוֹעֵבָה: עמוד ד"ב
- 3 ויהי מִמְקַרְתּוֹ וְיִשְׁבַּע מִשְׁבַּע לִשְׁפָט אֶת הָעָם וְיִחַמְדָּה הָעָם עַל מִשְׁחַן מִן הַבְּקָר עַד הָעֶרֶב: עמוד י"ג
- 4 וְיִקְרָא אֱלֹהִים לְאֹדוֹ יוֹם וְלַחֹשֶׁךְ יִקְרָא לְלַיְלָה וְיִהְיֶה עֶרֶב וְיִהְיֶה בֹקֵר יוֹם אֶחָד: בראשית א' ה
- 5 אֵל יָרֵךְ אֶרֶץ שְׂמַלְכֶךָ גֵּר וְיִשְׂרָאֵל בְּבֶקֶר יֵאָבְדוּ וְלֹחֶשֶׁךְ אֶרֶץ שְׂמַלְכֶךָ בֵּן חֲדָרִים וְיִשְׂרָאֵל בְּעַת יֵאָבְדוּ בַּגְּבוּרָה וְלֹא יִשְׁתַּחֲוֶה: עמוד י"ט-י"ז

גליון הש"ס

גמ' לביש ומתכב. ע"י כרמול ל ע"י: תוס' ד"ה ב"החוחא וכו' ולי' לשני קושיא קמייתא וכו' וענין זה פסחים ע"ה ע"ה וכמו שכתב מהרש"א שם והבטוחות זה ע"ה מ"ה וזה הו"ה דלפסד וכו' ע"ה ע"ה מ"ה דלמא. וכמנ"כ ע"ה י"ד ע"ה כמלתא ד"ה ועוד סי' אלא אמר ריב"ז: ד"ה דין אמת וכו' לאבוק דין מרומה. ע"ה מנלה ט"ו ע"ה מ"ה הן וכו' מ' ע"ה:

לענין רש"י

קאלצו"ש [קלצו"ש]. גרב, בעל קל. מרדכי [טריצו"ש]. לישב אבכות. קלני"ש [קנילי"ש]. שם פרטי.

מוסף רש"י

היי שעה. עולם הזה ותענית (א). בגבורה של תורה. ששקטן בגבורת התבונה והכניסה (הקמת י"ה). מאכל לודים. לודים ולמטוס רעננותן הן אלא שהלמטוס נעדרין כל הילול ושנים שחיות שעה ראשונה ואוכלין בשניה (פסחים י"ב). מאכל לודים. לודים רעננותם אלא הולין ולא עמלו בו (שם). לבינת המרחץ. בית שעשוי לחמץ בו, וי' בתים הן זה לפנים מזה, פנימי לחמלה, חיצון שעומדים שם מלוכשים, בענין שששנים שם בגדיהם (ושם) ב"ב טו:

יציאות השבת פרק ראשון שבת

התם לא שכיחא שכרות. וא"ת דנרש פ' בתרא דמענית (דף טו: ע"ה) אמרינן שמריית ומוסף דכל יומא לא שכיח שכרות לא גזרינן מנחה ועילה דשכיח שכרות חייבין אלמא גם בזמנא שכיח שכרות וי"ל דהתם לענין נשיאת כפים שאני דלפילו לא שמה אלא רביעית אסור לישא את כפיו:

מריחותא למיסר המייניה

ועוד ליקו הכי וליצ"י ומשני משום שנאמר הבון לקראת אלהיך ישראל. ואלא חייט לשנויי קושיא קמייתא מכלן קש"ך לאזור חלזיו כשמתפלל ובמחזור ויטרי מפרש דטעם דזעינן אזור שלא יהא לצו רואה את הערוה ודוקא להן שלא היה להם מכנסים לכן היו כריכים לאזור דשעת תפלה אכל לדינן שיש לנו אצנט של מכנסים אין אנו כריכין לאזור. רמי פוזמקי. מכלן יש להוכיח שאין להתפלל יחף אלא בנ"י כזב ויו"כ: **אי איבא דאית ליה דינא דיעו"ר.** משמע דעדיף דין מתלמוד תורה והא דלמרי' צ"פ בתרא דמ"ק (דף פ.) גבי ההוא דטרקיה זיבולא ושכיז עיילוהו למערמא דקסודי ולא קבלוה למערמא דדייני וקבלוהי התם דדיינין שאינן מומחין שפעמים נטוין אחר השומד: **דין אמת לאמיתו.** ולאפוקי ע"ה דין מרומה: שאני

התם לא שכיחא שכרות הכא שכיחא שכרות א"נ במנחה כיון דקביעא לה זימנא מירתת ולא אתי למפשע ערבית כיון דכולא ליליא זמן ערבית לא מירתת ואתי למפשע מתקופי לה רב ששת מריחותא למיסר המייניה ועוד ליקו הכי וליצ"י משום שנא' הכון לקראת אלהיך ישראל רבא בר רב הונא דרמי פוזמקי ומצלי אמר הכון לקראת וגו' רבא ג' שדי גלימיה יופכר ידיה ומצלי אמר כעבדא קמיה מריה אמר רב אשי חזינא ליה לרב כהנא כי איבא צערא בעלמא שדי גלימיה ופכר ידיה ומצלי אמר כעבדא קמי מריה כי איבא שלמא לביש ומתכסי הומתעמף ומצלי אמר הכון לקראת אלהיך ישראל רבא חזייה לרב המנונא דקא מאריך בצלותיה אמר מניחין חיי עולם ועוסקים בחיי שעה והוא סבר זמן תפלה לחוד וזמן תורה לחוד ר' ירמיה הוה יתיב קמיה דר' זורא והוה עסקי בשמעתא גגה לצלווי והוה קא מסרהב ר' ירמיה קרי עליה ר' זורא מסידי אוננו משמוע תורה גם תפלתו תועבה מאימתי התחלת דין רב ירמיה ורבי

יונה חד אמר משיתעטפו הדיינין וחד אמר משיפתחו בעלי דינים ו'לא פליגי הא דעסקי ואתו בדינא הא דלא עסקי ואתו בדינא רב אמי ורב אסי הוה יתבי וגרסי ביני עמודי וכל שעתא ושעתא הוה טפחי אעיבדא דרשא ואמרי אי איבא דאית ליה דינא ליעול וליתוי רב חסדא ורבה בר רב הונא הוה יתבי בדינא כולי יומא הוה קא חליש לבייהו תנא להו רב חייא בר רב מדרפתי ויעמד העם על משה מן הבקר עד הערב וכי תעלה על דעתך שמשעה יושב ודן כל היום כולו תורתו מתי נעשית אלא לומר לך כל דין שדן דין אמת לאמיתו אפילו שעה אחת מעלה עליו הכתוב כאילו נעשה שותף להקדוש ברוך הוא במעשה בראשית כתיב הכא ויעמד העם על משה מן הבקר עד הערב וכתיב התם ויהי ערב ויהי בקר יום אחד יעד מתי יושבין בדין אמר רב ששת עד זמן סעודה אמר רב חמא מאי קרא דכתיב אי לך ארץ שמלכך גער ושרך בבקר יאכלו אשריך ארץ שמלכך בן חורים ושריך בעת יאכלו בגבורה ולא בשתי בגבורה של תורה ולא בשתייה של יין תנו רבנן שעה ראשונה מאכל לודים שניה מאכל לסמים שלישית מאכל יורשין רביעית מאכל פועלים חמישית מאכל כל אדם איני והאמר רב פפא רביעית זמן סעודה לכל אדם אלא רביעית מאכל כל אדם חמישית מאכל פועלים ששית מאכל ת"ח מכאן ואילך כזורק אבן לחמת אמר אביי לא אמרן אלא דלא טעים מידי בצפרא אבל טעים מידי בצפרא לית לן בה אמר רב אדא בר אהבה מתפלל אדם תפלתו בבית המרחץ מיתבי הנהבס לבית המרחץ מקום שב"א עומדין לבושין יש שם מקרא ותפלה ואין צריך לומר שאילת שלום ומניח תפילין ואין צריך לומר שאינו חולץ מקום שבני אדם עומדים "ערומים ולבושין יש שם שאילת שלום ואין שם מקרא ותפלה ואינו חולץ תפילין ואינו מניח לבתחלה מקום שבני אדם עומדין ערומים אין שם שאילת שלום ואין צריך לומר מקרא ותפלה וחולץ תפילין ואין צריך לומר שאינו מניחין כי קאמר רב אדא בר אהבה במרחץ שאין בו אדם ע"ה והא אמר רבי יוסי בר חנינא מרחץ שאמרו אע"פ שאין בו אדם בית הכסא שאמרו אע"פ שאין בו צואה אלא כי קאמר רב אדא בחדתי והא מבעיא בעא ליה רבינא הומינו או אין זימון ולא איפשיטא ליה לאו הוא הדין למרחץ לא דילמא שאני

אסור לאדם שיטעום קודם שיתפלל תפלת המנחה. אין הלכה כי הא דריב"ל, וכבר פירשנוה בכרכות בפרק תפלת השחר. אמר רב אשי חזינא ליה לרב כהנא דכי איבא צערא [בעלמא], שדי גלימיה וכסי ויהי ומינח כרעיה כעבדא לקמיה מריה ומצלי. וכי איבא שלמא, לביש ומכסי ומעטף ומצלי, אמר הכון לקראת אלהיך ישראל. וכן ראוי לעשות. אמר רב אדא בר אהבה מתפלל אדם במרחץ. ואותיבנא עליה מיהא, הנהבס למרחץ מקום שבני אדם עומדים לבושים, יש שם מקרא קריית שמע ותפלה, ואין צריך לומר שאילת שלום ושם תפילין, ואין צ"ל שאינו חולץ. מקום שבני אדם עומדים ערומים ולבושים, יש שם שאילת שלום ואין שם קרית שמע ולא תפלה ולא תפילין, ואם היה לבוש אותן [אוינו] חולצן, מקום שבני אדם כיון ערומין, אין שם שאילת שלום, ואין צ"ל ק"ש ותפלה וחולץ תפילין, אחר מרחץ ואחר בית הכסא. ושנינן כי קאמר רב אדא במרחץ חרש ואשמעינן דהומנא במרחץ לאו מילתא היא אבל הזמנה בבית הכסא לא איפשיטא וקטינין לה לאיסורא.

עין משפט

נא טושי"ע א"ת סי' ט"ז סע"ג: נה ב' מיי"י סי' מה' תפלה הלכה ה' סמג עשין י"ט טושי"ע שם סע"ף ה': נגה ב' מיי"י שם טושי"ע שם סע"ף ו': ס' ד' מיי"י שם הלכה ד' סמג שם טושי"ע א"ת סי' ט"ז סע"ג: ס' ה' מיי"י שם וי"ג מה' ל'ית הלכה י"ז טושי"ע א"ת סי' ט"ז סע"ף ו' צב"ה וסי' כד סע"ף ה': ס' ו' מיי"י פ"ג מהלכות סנהדרין הלכה ז' ופ"ו מהלכות תפלה ה' ו' סמג עשין כ' טושי"ע א"ת סי' רל"ב סע"י ו' טושי"ע ח"מ סי' ה' סע"י ה': ס' ז' מיי"י פ"ג מה' סנהדרין ה' א' סמג עשין כ" טושי"ע ח"מ סי' ה' סע"ף ג': ס' ח' ו' מיי"י פ"ג מה' ק"ש הלכה ג' טושי"ע א"ת סי' קנ"ו וס"י פ"ד: ס' י' מיי"י שם ה' טושי"ע א"ת סי' ס"ג סע"ף א': ס' כ' ב' מיי"י פ"ג מה' ק"ש הלכה ג' טושי"ע א"ת סי' ס"ג סע"ף א': ס' ל' ו' מיי"י פ"ג מה' ק"ש הלכה ג' טושי"ע א"ת סי' ס"ג סע"ף א': ס' מ' ו' מיי"י פ"ג מה' ק"ש הלכה ג' טושי"ע א"ת סי' ס"ג סע"ף א': ס' נ' ו' מיי"י פ"ג מה' ק"ש הלכה ג' טושי"ע א"ת סי' ס"ג סע"ף א': ס' ס' ו' מיי"י פ"ג מה' ק"ש הלכה ג' טושי"ע א"ת סי' ס"ג סע"ף א':

מוסף תוספות

א. שמענין דאפילו מי שלובש מכנסים שאין לבו רואה את הערוה. מי כרין. וע"י מהר"ל והוא דלא ממחזר ויטר שמיכא לח"ט. ו[אסור להתפלל בלא חזרה משום הכון. סי' הר"ן. ג. ומיהו מצוה לאזור משום הכון לקראת אלהיך ישראל. מוס' הל"ש. ד. טפי לדון. מוס' הל"ש. ה. אלמא עדיפ חסדי דדיינין. י"ל. מוס' הל"ש. ו. אבל דין מומחה עדיף טפי מתלמוד תורה. מוס' הל"ש. ז. נראה דמשום הכי נקט אמת. מוס' מגילה טו: ח. כדאמרינן בשבועות מגין לדיין שידע בדין שהוא מרומה ועדים מעידים עליו שלא יאמר אחתהו ויהא קולר תלוי בצוור עדים תלמוד לומר מדבר שקר תרחק. מוס' הל"ש.

רבינו חננאל

ומאימתי התחלת דין, אי הוה עסקי בדינא אחרינא מישיפתחו בעלי הדין סנוניתיהן. ואי לא משיטעטפו הדיינין. עד מתי יושבין בדין עד זמן סעודה ואסיקנא ארבע זמן סעודה לכל הוה. כל דין שדן דין אמת לאמתו אפילו שעה אחת מעלה עליו הכתוב כאילו סייע במעשה בראשית. מ"ט במעשה בראשית כתיב ויהי ערב ויהי בקר, והכא כתיב ויעמד העם על משה מן הבוקר עד הערב. פסקא עד שיתפלל. אריב"ל כיון שהגיע זמן תפלת המנחה

(א) הונה ע"פ מה שגראה לפנינו בגמ' דהגי' א"ט חולצן.